



## Aktualności

### XIV Rocznicą Katastrofy Smoleńskiej 2024-04-10

10 kwietnia 2024 roku, mija czternasta rocznica tragicznej śmierci Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego, Jego Małżonki oraz 94 pasażerów, którzy udali się w swoją ostatnią podróż by oddać hołd Polakom pomordowanym w lesie katyńskim.



**10 kwietnia 2010 roku miała miejsce katastrofa lotnicza pod Smoleńskiem**, w której zginęło 96 osób stanowiących delegację polską na uroczystości związane z obchodami 70. rocznicy zbrodni katyńskiej.

Wśród ofiar katastrofy byli Prezydent RP Lech Kaczyński i jego Małżonka Maria, a także wysocy rangą urzędnicy państwowi, parlamentarzyści, dowódcy wojskowi, duchowni, ludzie kultury, przedstawiciele organizacji kombatanckich i społecznych oraz inne osoby wchodzące w skład delegacji polskiej udającej się na obchody rocznicowe.

Była to największa pod względem liczby ofiar katastrofa w dziejach Sił Powietrznych RP. Katastrofy nie przeżyła żadna z osób obecnych na pokładzie.

W tym roku mija także inna ważna rocznica - **13 kwietnia w Polsce jest obchodzony Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej**. Jak czytamy w materiałach edukacyjnych Instytutu Pamięci Narodowej, Sowieci zabijali ponad 100 osób dziennie, a w ciągu miesiąca ich ofiarą padło prawie 22 000 obywateli II RP. Mord katyński to nie tylko doły śmierci, ale ogromna fala przesiedleń rodzin ofiar w głąb Związku Sowieckiego.

W sposób szczególny wspominamy tych, którzy 84 lat temu zostali wymordowani przez sowieckich zbrodniarzy, a także tych, którzy 14 lat temu pojechali oddać hołd polskim bohaterom, a sami zginęli tragicznie.

# 1. GENEZA ZBRODNI KATYŃSKIEJ

We wrześniu 1939 r. III Rzesza Niemiecka i Związek Sowiecki dokonały agresji na Polskę. Była ona konsekwencją zawartego 23 sierpnia 1939 roku paktu Ribbentrop-Mołotow, który został przypieczętowany niemiecko-sowieckim układem z 28 września 1939 roku. Pod władzą Stalina znalazło się 51,6 % ziem II Rzeczypospolitej, a ich mieszkańcy, przede wszystkim Polacy, zostali poddani licznym represjom. Do obozów i więzień trafiła elita intelektualna polskiego narodu – oprócz zawodowych żołnierzy, większość stanowili oficerowie rezerwy pełniący przed wojną ważne role społeczne. Byli to m.in. nauczyciele, lekarze, inżynierowie, prawnicy, naukowcy, właściciele ziemi, duchowni różnych wyznań oraz urzędnicy państwowi.

## IV ROZBIÓR POLSKI

## NIEWOLA SOWIECKA

Do niewoli sowieckiej trafiło ok. **250 000** żołnierzy i oficerów. Nisomal 125 000, zwłaszcza szeregowych, zostało wkrótce zwolnionych do domów. Jeńców przetrzymywano w **ARESZTACH NKWD** w większych miastach wschodniej II Rzeczypospolitej.

### OBOZY JENIECKIE PRACY PRZYMUSOWEJ

W obozie rówieńskim/łwowskim oraz kopalniach w Ukrainiejskiej SRS w morderczych warunkach pracowało ok. **25 000** szeregowych i podoficerów.

### OBOZY ROZDZIELCZE, PRZEJŚCIOWE I ZBIORCZE

ulokowane były przeważnie w europejskiej części ZSRS. Było ich ok. 10. Z nich właśnie wybrani jeńcy trafiali do 3 obozów specjalnych...

## OBOZY SPECJALNE NKWD

na przełomie 1939 i 1940 roku uwięzionych w nich było blisko **15 000** polskich oficerów i intelektualistów. Prowadzono wobec nich akcję dezinformacyjną mającą na celu wywołanie przekonania o rychłej ewakuacji do Niemiec lub kraju neutralnego.

## ARESZTOWANI NA KRESACH

Między jesienią 1939 a wiosną 1940 roku NKWD utworzyło liczne areszty i więzienia w miastach Kresów Wschodnich. Przetrzymano w nich **18 632** więźniów w tym: oficerów, policjantów, członków partii politycznych, organizacji konspiracyjnych, właścicieli ziemskich, urzędników, fabrykantów i uciekinierów. Spośród nich, **10 685** wskazanych zostało przez kawrientjia Berię jako Polacy.

TERENY OKUPOWANE PRZEZ ZSRS PO KOREKCJE GRANIC Z 28 WRZEŚNIA 1939

TERENY OKUPOWANE PRZEZ III RZESZĘ

51,6%

48,4%

### 2. STAROBIELSK

3 893 jeńców\*

W tym:  
2 450 poruczników i podporuczników  
1 000 kapitanów i rotmistrzów  
230 majorów  
127 podpułkowników  
55 pułkowników  
9 generałów

### 1. KOZIELSK

4 594 jeńców\*

W tym:  
2 900 poruczników i podporuczników  
700 kapitanów i rotmistrzów  
500 podchorążych  
258 majorów  
79 podpułkowników  
24 pułkowników  
4 generałów  
1 kontradmirał

\*dane z marca 1940 r.

### 3. OSTASZKÓW

6 364 jeńców\*

W tym:  
4 924 szeregowych policji  
775 podoficerów  
240 oficerów policji i żandarmerii  
198 funkcjonariuszy Szluby Więziennej  
72 podoficerów i szeregowców WP oraz KOP  
48 oficerów  
9 funkcjonariuszy służb wywiadowczych



INSTYTUT  
PAMIĘCI  
NARODOWEJ  
Oddział w Krakowie



OPRACOWANIE I GRAFIKA: ŁUKASZ WRONA, MAREK PIMOŃSKI, PAWEŁ KUROŃSKI  
KOORDYNATOR: MICHAŁ MASEKOWSKI  
KONSULTACJE: DR MONIKA KOMANECKA-ŁYB, DARIUSZ GORAJCZYK

## BIBLIOGRAFIA

- Skowronik Kolbaczki, Zbrodnia Katyńska po 70 latach: między innymi ostatek historii jej Zbrodni Katyńska. Wstęp prowy / Mierusie, red. Skowronik Kolbaczki, Warszawa 2010
- [http://tbc.zl.gov.pl/story-zawodne/jezykowsky/polska\\_ra\\_aj/jezykowsky.html](http://tbc.zl.gov.pl/story-zawodne/jezykowsky/polska_ra_aj/jezykowsky.html)
- Kofy, Dokonywanie zbrodni, t. 1. Jeńcy nie wypowiedzianej wojny 1939-01 1940, red. W. Meloni i inni, Warszawa 1986
- Daniel Bodzowski, Masowe deportacje polskiej ludności cywilnej w głąb ZSRR w latach 1940-1941 - próba wyrażenia danych, Maszynopis Stowca Humanistyczna Nr 1, 1980
- Stéphane Courbin, Nicolas Werh, Jean-Louis Puzos, Andrzej Paszowski, Karol Bartośki, Jean-Louis Merjain, Czarne księgi komunistów. Zbrodnia, Inocy, prześladowania, Warszawa 1999
- Günter Reuber, Bydgoskie straszne zbrodnie. Śmierć legendy, Bydgoszcz 2003
- Stanisław Juszczak, Obozy jeńców w ZSRR IX 1939-XII 1941 [w:] Zbrodnia Katyńska. Droga do prawdy, red. Janina Brilla-Rzesut, Warszawa 1992



# 2. MORD KATYŃSKI

Najwyższe władze Związku Sowieckiego, czyli Biuro Polityczne WKP (b) zdecydowało się dokonać jednej z najstraszniejszych zbrodni II wojny światowej. W ciągu dwóch miesięcy oddziały NKWD zgładziły około 22 tysięcy polskich patriotów – oficerów, policjantów, naukowców, duchownych, prawników, lekarzy, nauczycieli i działaczy społecznych. Zginęli od strzału w tył głowy i zostali pogrzebani w zbiorowych mogiłach na terenie dzisiejszej Rosji, Białorusi i Ukrainy.

JOZEF STALIN

## DECYZJA



LAWRIENTIJ BERIA

### POWODY DECYZJI:

- PRZEGRANA W WOJNIE 1920 ROKU
- USUNIĘCIE KADRY POLSKIEGO WOJSKA
- WYELIMINOWANIE ELITY INTELEKTUALNEJ NARODU POLSKIEGO

2 MARCA 1940 roku

Lawrientij Beria zaproponował w notatce do Stalina rozstrzelanie przetrzymywanych w 3 obozach Polaków

5 MARCA 1940 roku

Biuro Polityczne KC WKP(b) wydało decyzję o likwidacji jeńców z obozów w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie oraz Polaków z więzień NKWD

22 MARCA 1940 roku

Lawrientij Beria rozkazał „rozładować” więzienia na terenie tzw. Zachodniej Białorusi i Zachodniej Ukrainy

## PROCEDURA TRANSPORTU Z OBOZÓW DO SIEDZIBY ZARZĄDÓW NKWD

OBÓZ W KOZIELSKU 4 594 jeńców		GNIEZDOWO K. SMOLEŃSKA		LAS KATYŃSKI 4 421 ofiar ok. 113/dzień		MIEJSCE POCHÓWKU: UROCZYSKO KOZIE GÓRY	
OBÓZ W STAROBIELSKU 3 893 jeńców		CHARKÓW		BUDYNEK ZARZĄDU NKWD 3 820 ofiar ok. 103/dzień		MIEJSCE POCHÓWKU: PARK LEŚNY PIATCHATKI	
OBÓZ W OSTASZKOWIE 6 364 jeńców		KALININ (OBECNIE TWER)		BUDYNEK ZARZĄDU NKWD 6 311 ofiar ok. 150/dzień		MIEJSCE POCHÓWKU: MIEDNOJE	
WIEŹNIOWIE Z LISTY UKRAIŃSKIEJ		KIJÓW, CHERSON, CHARKÓW		3 435 ofiar		MIEJSCE POCHÓWKU: M.IN. BYKOWNIA K. KIJOWA	
WIEŹNIOWIE Z LISTY BIAŁORUSKIEJ		MIŃSK		3 870 ofiar		MIEJSCE POCHÓWKU: M.IN. KUROPATY	

## OCALENI

ŁĄCZNIE OK. **3%** SPOŚRÓD JEŃCÓW

Obóz jeniecki NKWD w Gruzowcu przewieziono tu 395 jeńców wydzielonych z trzech obozów specjalnych NKWD z zamiarem wykorzystania ich przez ZSRS do własnych celów (m.in. utworzenia polskiej jednostki przy Armii Czerwonej).

## DRUGA DEPORTACJA 12-14 KWIETNIA 1940 R.

Mordowi na polskich oficerach towarzyszyła druga deportacja, w trakcie której wywieziono w głąb ZSRS m.in. ich rodziny (łącznie 60 000 osób).

## ZAMORDOWANI KWIECIEŃ-MAJ 1940 R.

Łączna liczba ofiar wyniosła prawie **22 000** osób. W tym przeszło **14 500** z trzech obozów specjalnych NKWD i **7 305** z więzień tzw. Zachodniej Białorusi i Zachodniej Ukrainy (z terenów II Rzeczypospolitej okupowanych przez ZSRS).



INSTYTUT  
PAMIĘCI  
NARODOWEJ  
Oddział w Krakowie



OPRACOWANIE I GRAFIKA: ŁUKASZ WRONA, MAREK PIWOŃSKI, PAWEŁ KUROWSKI  
Koordynator: Michał Masłowski  
Konsultacje: Dr Monika Komaniecka-Lyt, Dariusz Gorajczyk

### BIBLIOGRAFIA

- Zbrodnia katyńska w świetle dokumentów, przełom, red. W. Anders, Londyn 1960
- Miłmił Synowiczki, Janek Grodzki, Victoria Plewnik, Miłmił, Model Operacji, <https://www.katyń.org.pl/polish/katyńskopolonia.html>
- Płogowski zmaszał Działko Słobozonowicz Jakowiew Jęz Katyń, Dokumenty zbrodni 7.2, red. A. Głogosz, R.B. Piszkoła, Warszawa 1998
- Głogosz Schubert, Bydgoszcz Krakow nieważko. Słowo legendy, Bydgoszcz 2003
- D. Gosałczyk, M. Komaniecka, K. Galszewska, M. Szyjma, A. Zechenter, Tęta Edukacyjna Zbrodnia Katyńska, Kraków-Warszawa 2014, 3 wydanie